www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

Research Article / Araştırma Makalesi

Futbol Antrenörlerinin Ahlaki Karar Alma Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of the Moral Decision-Making Attitudes of Football Coaches

Ahmet Temel* - Tevfik Emre** - Refik Emre***

Abstract: In this study, it is aimed to examine the situations that determine the moral decision-making attitudes of football coaches. The phenomenological research design, one of the qualitative research methods, was used for the research. The sample of the study consists of coaches who work amateur football teams in Konya and Niğde. For the selection of the participants, the homogeneous sampling method was preferred and a focus group interview was done. Content analysis was used in the analysis of the data which was collected by using the semi-structured interview form. According to the research findings, 4 themes as "human characteristics", "life characteristics", "professional characteristics" and "sports characteristics" were determined. In the study, it was determined that football coaches behave sensitive in their moral decision-making due to their personality traits and beliefs. It has been concluded that human life involves a struggle, losing is an opportunity for learning and honorable people will take a place in public's memory. During the struggle for survival, people can also be alone with the ambition to win. In this process, the coach; Willed, respectful of the opponent, can increase your reputation as a model and leader. With the dignity that coaches have gained, they may have more lasting success. The biggest gains of trainers for athletes touch the lives of athletes by making the value of losing felt. Although football inherently includes winning and losing, coaches want to win justly at the expense of losing. Due to the fact that football is a professional sport, it has been observed that the situations such as playing illegal players in order to win, making opponent red carded by provoking them and decreasing the tempo of the game are also experienced in football fields. In line with these results; In addition to the performance-oriented approach in the training process of the trainers, it may be suggested to observe humanitarian approaches, to protect the amateur sports spirit by getting professional support from the experts in the coaching process, and to emphasize the human-professional characteristics of the trainers on all social platforms.

* Doktora Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

PhD Student, Niğde Ömer Halisdemir University, Institute of Social Sciences, Physical Education and Sports Department

ORCID 0000-0001-9215-6106

ahmet.temel@mail.ohu.edu.tr

** Öğr. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü.

Lect., Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Sport Sciences, Department of Coaching Education.

ORCID 0000-0002-1129-779X

temre42@hotmail.com

*** Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı.

Lect., Necmettin Erbakan University, Meram Faculty of Medicine, Department of Physical Therapy and Rehabilitation.

ORCID 0000-0003-4221-1634

uzmanemre42@hotmail.com

Cite as/ Atf: Temel, A., Emre, T. & Emre, R. (2021). Futbol antrenörlerinin ahlaki karar alma tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 16(2), 757-771. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.49990>

Received/Geliş: 17 March/Mart 2021

Accepted/Kabul: 25 April/Nisan 2021

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2021

CC BY-NC 4.0

Structured Abstract: Introduction and Purpose: When the literature is examined, the moral decision-making situation of football players is negative (Ommundsen et al., 2003; Lee et al., 2007; Gürpınar, 2014; Lucidi, 2017; Güvendi & Türksoy Işım, 2019; Güvendi & Keskin, 2020). Trainers can affect the athletes positively or negatively with their own moral judgments. As football has become a commercial sector, it is watched by millions of people. Tensions on football fields can also cause people to use violence against each other due to the phenomenon of fans. From this point of view, the research was carried out in order to determine the situations that affect the moral decision-making attitudes of football coaches. Quantitative research methods have been used in the studies conducted so far, and it has been observed that those in the football industry have negative thoughts. In this study, by using qualitative method, the situations that are effective in the moral decision making of the coaches were examined in depth.

Method: In this study, one of the qualitative research methods, the phenomenological research design was used and the data were presented according to the interpretative approach. In phenomenological research, working on a group (3-15 people) who have experienced all aspects of the phenomenon, integrate “what” and “how” and question the essence of the experience (Creswell, 2018: 78-79). With an interpretative approach, it is aimed to discover the essence of their experiences (Miles & Huberman, 2016: 8). 7 football coaches, whose different amateur teams were employed in the provinces of Niğde and Konya during the 2020-2021 football season, participated in the study. The coaches participating in the study were chosen according to simulated sampling, one of the purposeful sampling methods. Individuals selected according to analogous sampling are close to each other (Yıldırım & Şimşek, 2018: 120). In determining the participants, the criterion "Not having any disciplinary punishment during the coaching career" was taken into consideration. A semi-structured interview form was used to collect data. The data were collected through a focus group interview. The focus group interview process was initiated by signing the informed consent form and recorded with a tape recorder. Focus meeting lasted 72 minutes. The data recorded as audio files were transformed into written text and analyzed by content analysis. For the external validity (transferability) of the research, a purposeful sample was chosen and a detailed description was made. Interview forms were sent to the coaches in writing for the internal validity (credibility) of the study and participant approval was obtained. For the reliability (consistency) of the research, it was calculated according to the formula of Miles and Huberman (2016) (= consensus / consensus + disagreement). As a result of the analysis carried out by two experts doing qualitative research in the field of sports sciences, there was a consensus on 44 codes and disagreement on 4 codes. Accordingly, the reliability coefficient was calculated as .91.

Results and Discussion: The moral decision-making attitudes of coaches working in amateur football teams are affected by their character and beliefs. Character is special qualities that make us different from other people (Cevizci, 2003). Managing these special characteristics in line with the expectations of the society will protect the peace of the society. Therefore, people should behave fairly under all circumstances, learn from mistakes, show the will to accept the result of their work and do this in accordance with their beliefs. Each individual in the sports environment can access these moral values and complete their character development (Bredemeier & Shields, 2006). The moral decision-making attitudes of the coaches are affected by their lives in struggle. As a result of many unsuccessful attempts, learning occurs and true failure is described as giving up. But despite all this, people can even afford to be alone with the ambition to win. By creating stress effects, pressures caused individuals to develop negative attitudes (Gümüştekin & Gültekin, 2015). It is known that the impact area of team sports is wide. Those who engage in team sports may lose their ambition to win and behave immorally (Lee et al., 2007). Coaches are people who train their athletes to win competitions. He is the person who guides the athletes, prepares them for the competition, makes them feel the value of losing and touches their lives. While doing these, one should protect the professional personality and behave ethically. The coach is the person who trains his athletes (Certel et al., 2018), prepares them for the competition (Tuncel & Büyüköztürk, 2009), supports their athletes in all matters (Charman et al., 2001; Amorose & Anderson-Butcher, 2015) and sets an example for their athletes (Sivrikaya & Sivrikaya, 2020). Competition is tried to be won with the actions taken in the game. Coaches tend to win right and show willingness to compete within the framework of fair play. For this, they develop game strategies and win the game without experiencing immoral situations. In addition, the trainers stated that they faced immoral situations such as the psychology of the opponent by provoking them, the tempo of the game was reduced and the playing of illegal players, apart from these, in sports competitions. The moral climate provided by the coach affects the athletes (Sarı & Deryahanoğlu, 2019). The support of the trainers to their athletes ensures positive gains in terms of morality (Sarı, 2019; Sarı & Köleli, 2020). Trainers and athletes

must fight as permitted by the rules (Kosiewicz, 2014). Because behaviors such as cheating the referee and stopping the player with a foul are undoubtedly immoral (Reddiford, 1998).

Conclusions and Recommendations: As a result of the research, 4 themes were determined as "human characteristics", "life characteristics", "professional characteristics" and "sports characteristics". Personality traits and beliefs of football coaches are effective in making moral decisions. The lives of the coaches in the struggle provided an opportunity to learn. During the struggle for survival, people can also be alone with the ambition to win. In this process, the coach; can increase your reputation as a strong-willed, respectful of the opponent, model and leader With the dignity that coaches have gained, they may have more lasting success. The biggest gains of trainers for athletes touch the lives of athletes by making the value of losing felt. It is known that there are situations such as playing illegal players in order to win in football, getting the card seen by provoking the opponent and decreasing the tempo of the game. Coaches want to win right at the expense of losing. In line with these results; In addition to the performance-oriented approach in the training process of the trainers, it may be suggested to observe humanitarian approaches, to protect the amateur sports spirit by getting professional support from the experts in the coaching process, and to emphasize the human-professional characteristics of the trainers on all social platforms.

Keywords: Physical education and sport, Fair play, moral decision, amateur football, coaching profession, football coach

Öz: Bu araştırmada, futbol antrenörlerinin ahlaki karar alma tutumlarını belirleyen durumların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma için nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Konya ve Niğde’de amatör futbol takımı çalıştıran antrenörler oluşturmuştur. Katılımcıların seçiminde benzeşik örnekleme yöntemi tercih edilmiş ve odak grup görüşmesi yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanan verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre “insani özellikler”, “yaşam özellikleri”, “mesleki özellikler” ve “sporun özellikleri” olarak 4 tema belirlenmiştir. Çalışmada futbol antrenörlerinin, ahlaki karar almalarının kişilik özellikleri ve inançları gereği hassas davrandıkları tespit edilmiştir. İnsan yaşamının mücadele içerdiği, kaybetmenin öğrenme için fırsat olduğu, onurlu insanların toplum hafızasında yer edineceği sonucuna ulaşılmıştır. Yaşam mücadelesi sürecinde insanlar kazanma hırsına kapılıp yalnız da kalabilmektedir. Bu süreçte antrenör; iradeli, rakibe saygılı, model ve lider olarak saygınlığını artırabilir. Antrenörlerin kazanmış olduğu saygınlıkla birlikte daha kalıcı başarıları olabilir. Antrenörlerin sporculara yönelik en büyük kazançları, kaybetmenin değerinin hissettirerek, sporcuların yaşamlarına dokunmaktadır. Futbol doğası gereği kazanma ve kaybetmeyi içermesine karşın antrenörler, kaybetmek pahasına haklı kazanmayı istemektedirler. Futbolun profesyonel olması nedeniyle, kazanmak adına kaçak oyuncu oynatma, rakibi tahrik ederek kart gördürme ve oyunun temposunu düşürme gibi durumların futbol sahalarında yaşandığı görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda; antrenörlerin yetiştirilme sürecinde performans odaklı yaklaşımın yanında insani yaklaşımların gözetilmesi, antrenörlük sürecinde uzmanlardan profesyonel destek alınarak amatör spor ruhunun korunması ve tüm sosyal platformlar üzerinde antrenörlerin insani-mesleki özelliklerinin vurgulanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi ve spor, Adil oyun, ahlaki karar, amatör futbol, antrenörlük mesleği, futbol antrenörü

Giriş

Bireylerin, karakter gelişimlerinin inşa edilmesinde spor önemli bir araçtır (Bredemeier & Shields, 2006). Spora katılım ile ahlaki değerlerin gelişimi arasında pozitif bir ilişki olup dürüstlük, iş birliği ve cömertlik gibi erdemler spor ortamlarında kazanılmaktadır (Weiss & Bredemeier, 1990). Spora katılanlar, birbirleriyle iletişim kurarak bir sosyal ortam oluştururlar. Spor ortamında oyuncular, sakatlanan rakibe ve beklenen performansı gösteremeyen takım arkadaşına yardım ederler (Kavussanu, 2008). Sporun içerisinde gerçekleşen bu durumlar ahlak kavramı ile açıklanabilir.

Ahlak; insanların iyi-kötü, doğru-yanlış gibi değer yargılarını düzenleyen evrensel nitelikteki değerlendirmelerdir. Toplumdaki her insan gibi sporcular da ahlaki kurallara riayet etmelidir (Sivrikaya & Sivrikaya, 2020). Spor ortamlarında hileyi benimsemeyen, haklı kazanmayı gözeterek ve mücadele severliği sürdürmek adına verilen kararlar, ahlaki olarak kabul edilmektedir (Lee vd., 2007). Ahlaki gelişim bilişsel gelişimle birlikte gelişir. Bireyler, neyin doğru neyin yanlış konusunda ki ahlaki ikilimleri gelişimlerine paralel olarak algılar ve çözerler (Kohlberg, 1964). Bundan dolayı spor yapan bireyler yaşları ilerledikçe ahlaki olgunluğa erişip ahlaki davranışlar sergilemektedir (Altın & Özşarı, 2017). Spor ortamlarında yeterli öz kontrole sahip olduğunda alınan kararlar daha ahlakidir (Furley vd., 2013). Spor yapan bireylerin ahlaki tutumları diğer bireylerden daha olumlu olmuştur (Akandere vd., 2009). Ahlaki karar alma tutumu, kişinin diğer insanlarla ilişkisi ve toplumdaki konumun belirlenmesinde oldukça önemlidir (Sarı & Köleli, 2020).

Okullarda din eğitimi, değerler eğitimi, karakter eğitimi ve mesleki etik dersleri verilmektedir. Bu derslerin verilmesinde ki amaç, aklı eğitmeden ziyade kalbi eğitmektir (Gülcan, 2015). Ahlak ve değerlerin bireylere aktarılmasında en önemli vazife eğitim kurumlarına (Dikmen, 2014) dolayısıyla eğitim veren öğretmenlere, spor sahalarında ise bu görev antrenörlere düşmektedir. Sporda ahlaki davranışların kazandırılmasına yardımcı olan antrenör, sporcuyu antrene etmekle görevli antrenörlük lisansına sahip spor eğitimcisidir (Tuncel & Büyüköztürk, 2009; Certel vd., 2018). Spor eğitimcisinin kararları, kural ihlali içermeyecek biçimde ve adil olmalıdır. Kural ihlali yapanlara ayırım gözetmeksizin eşit yaptırımlar uygulamalıdır (Yıldıran, 2005). Antrenör iyi bir organizatör, etkili bir yönetici, motivatör ve sporcuya bağımsızlık ve yeterlilik kazandıran bir eğitimcidir (Charman vd., 2001). Antrenörlerin oluşturduğu ahlaki iklim, sporcuları aynı doğrultuda etkisi altına almaktadır (Sarı & Deryahanoğlu, 2019). Antrenörler sporcularını desteklediklerinde olumlu sonuçlar (Sarı & Köleli, 2020) almış, bireyleri topluma kazandırmış (Çeyiz, 2007) ve sporcuları özerk (Sarı, 2019) hale getirmiştir.

Her koşulda sporun içerisinde erdemli davranan bireylerin olduğu bilinmektedir (Shields & Bredemeier, 2001). Spor ahlaki davranışların sergilendiği bir ortamdır. Fakat günümüz futbolunda, bahis oynanması ve spor yöneticilerin yolsuzluklara karışması gibi ahlaki olmayan durumlara da rastlanmaktadır (Proios vd., 2013; Şeker & Uslu, 2020). Temel ahlaki tutum ve davranışlar gittikçe önemini kaybetmiş "Ne pahasına olursa olsun kazanma" fikri hâkim olmuştur (Yıldıran, 2005; Kuter & Kuter, 2012). Bireylerin aşırı kazanma isteği, tüm kuralları hiçe sayarak saldırganca davranışlar sergilemesine sebep olmuştur (Kavussanu, 2008; Tanrıverdi, 2012; Buising, 2016). Takım sporlarında ise etki alanını genişletmiştir (Coulomb-Cabagno & Rasle, 2006; Lee vd., 2007; Gürpınar, 2014). Antrenörleri tarafından yalnızca kazanma odaklı yönlendirilen futbolcular, ahlaki olmayan davranışları kolayca kabullenmektedirler (Guivernau & Duda, 2002; Ommundsen vd., 2003; Palou vd., 2013; Lucidi, 2017; Güvendi ve Türksoy Işım, 2019; Güvendi & Keskin, 2020). Antrenörler; sporcularına, "Hakeme yakalanmadan rakibi kışkırtın" ve "Bu zayıflıktan yararlanın" komutlarını verebilmektedir. Nitekim sporcular da ahlaki olmayan davranışları saha içerisinde sergilemektedirler (Ponseti vd., 2012). Spor ortamlarında mücadele esnasında şiddet türü olumsuz durumlar olduğu gibi aynı takım içerisinde de şiddet olduğu ve ahlaki olmayan bu şiddetin psikolojik olarak antrenörler tarafından yapıldığı bilinmektedir (Karagün & Çağlayan, 2014). Spor ortamlarında yaşanan ahlaki olmayan davranışların azaltılması için sporculara hoşgörü bilincinin kazandırılması gerekmektedir (Mavi & Tuncel, 2012).

Literatür incelendiğinde futbolcuların ahlaki karar alma durumları olumsuz nitelikte olup (Ommundsen vd., 2003; Lee vd., 2007; Gürpınar, 2014) futbolcuların ahlaki karar almasında antrenörlerin (Guivernau & Duda, 2002; Ommundsen vd., 2003; Palou vd., 2013; Lucidi, 2017; Güvendi & Türksoy Işım, 2019; Güvendi & Keskin, 2020) etkin rolü olduğu görülmüştür. Antrenörler kendi ahlaki yargıları ile sporcuları olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir. Futbol, ticari bir sektör haline geldiğinden milyonlarca insan tarafından izlenmektedir. Futbol sahalarında yaşanan gerilimler, taraftar olgusu nedeniyle insanların birbirlerine karşı şiddet uygulamalarına da

neden olabilmektedir. Buradan hareketle araştırma, futbol antrenörlerinin ahlaki karar alma tutumlarını etkileyen durumların tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Bugüne kadar yapılan araştırmalarda nicel araştırma yöntemleri kullanılmış ve futbol sektöründe yer alanların olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Bu araştırmada nitel yöntem kullanılarak antrenörlerin ahlaki karar almasında etkili olan durumlar derinlemesine incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomolojik araştırma deseni kullanılmış ve yorumlayıcı yaklaşıma göre veriler sunulmuştur. Fenomolojik araştırmalarda, fenomoni bütün yönleriyle deneyim etmiş bir grup üzerinde (3-15 kişi) çalışarak “neyin”, “nasıl” deneyimlendiğini bütünleştirilir ve deneyimin özünü sorgulanır (Creswell, 2018: 78-79). Yorumlayıcı yaklaşım ile deneyimlerinin özünün keşfedilmesi amaçlanır (Miles & Huberman, 2016: 8).

Araştırma Grubu

Araştırmaya 2020-2021 futbol sezonunda Niğde ve Konya illerinde farklı amatör takımları çalıştırılan 7 futbol antrenörü katılmıştır. Araştırmaya katılan antrenörler, amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme göre seçilmişlerdir. Benzeşik örnekleme göre seçilen bireyler birbirlerine yakın özellikte olurlar (Yıldırım & Şimşek, 2018: 120). Katılımcıların belirlenmesinde “Antrenörlük kariyeri boyunca disiplin cezası almamış olma” kriteri gözetilmiştir. Örneklem grubunda, futbolculuk döneminde fair play ödüllü alan ve aynı zamanda Türkiye’nin de ilk fair play ödüllü futbolcusu unvanına sahip antrenör bulunmaktadır. Antrenörlerin nitelikleri Tablo 1’de yer almaktadır. Tablo 1’de odak görüşme sırasında oturma düzenlerine göre A1’den başlayarak kod isim verilmiştir. Futbol antrenörleri, lisans düzeyinde eğitim alan, amatör takım çalıştıran ve mesleki deneyimleri 10 – 40 yıl arasında değişiklik gösteren kişilerdir.

Tablo 1. Futbol Antrenörlerin Demografik Özellikleri

	Yaş	Cinsiyet	Mesleki yıl	Mezuniyet	Çalıştırdığı takımın statüsü
A1	34	Erkek	10	Lisans	Amatör
A2	58	Erkek	35	Lisans	Amatör
A3	40	Erkek	20	Lisans	Amatör
A4	40	Erkek	12	Lisans	Amatör
A5	60	Erkek	35	Lisans	Amatör
A6	55	Erkek	36	Lisans	Amatör
A7	62	Erkek	40	Lisans	Amatör

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmaya, “Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan” (31.12.2020 tarih ve 86837521-050.99-E.58995 sayılı KARAR-2020/12-05) yazılı izin alındıktan sonra başlanmıştır. Veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. 3 farklı öğretim üyesinden görüş alınarak oluşturulan formda 9 soru yer almıştır. Veriler odak grup görüşmesi yapılarak toplanmıştır. Odak grup görüşmesinde bireysel görüşmeye göre daha zengin bilgilere ulaşılır. Grup görüşmesinde katılımcılar başkasının yorumlarını duyduğu için üzerine ekleme veya konuya başka perspektiften bakma fırsatı bulur (Yıldırım & Şimşek, 2018: 158). Odak grup görüşme sürecine, aydınlatılmış onam formu imzalatılarak başlanmış ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Odak görüşmesi 72 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Ses dosyası olarak kaydedilen veriler yazılı metin şekline dönüştürülmüş ve içerik analizi ile inceleme yapılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı kelimelerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenabilir bir tekniktir

(Büyüköztürk vd., 2020: 259). İçerik analizi ile tümevarımcı yaklaşımla veriler satır satır okunup kodlar ayrıştırılır ve benzer ifadelerden temalara ulaşmak hedeflenir (Yıldırım & Şimşek, 2018: 242). Kodlar, kategoriler ve temalar Microsoft Office Word 2013 programında anlaşılır bir şekilde düzenlenerek betimsel analizlerle desteklenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın dış geçerliği (aktarılabirlik) için amaçlı örneklem seçilmiş ve ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Dış geçerlikte önemli olan amaca uygun örneklemle (Maxwell, 1992) çalışılmasına ve yeterli düzeyde betimleme yapılabilmesine bağlıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018: 282). Araştırmanın iç geçerliği (inandırıcılık) için görüşme formları yazılı olarak antrenörlere gönderilmiş ve katılımcı onayı alınmıştır. Araştırmanın güvenirliliği (tutarlılık) için Miles ve Huberman (2016)'ın (=görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) formülüne göre hesaplanmıştır. Spor bilimleri alanında nitel araştırma yapan 2 uzman tarafından yapılan analiz sonucu, 44 kod üzerinde görüş birliği sağlanmış 4 kod üzerinde de görüş ayrılığı olmuştur. Buna göre güvenirlilik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlilik katsayısının .70 üzerinde olması güvenilir kabul edilmektedir (Miles & Huberman, 2016: 64).

Bulgular

Yapılan içerik analizi sonucu 4 tema belirlenmiştir. Bunlar; insani özellikler, yaşam özellikleri, mesleki özellikler ve sporun özellikleri olarak isimlendirilmiştir.

İnsani Özellikler Teması

İnsani özellikler temasında 6 kod'dan oluşan kişilik ve 6 kod'dan oluşan inanç kategorileri tanımlanmıştır. Antrenörler ahlaki kararların kişilikten kaynaklandığını düşünmektedir. **A7:** *“Her hal ve şartta azim ve iradesini koyabilmek kuvvetli insan karakterini yansıtacağından bunu önemsiyorum.”* **A3:** *“Güçlü karakterler, kaybetmeyi kabullenir ve rakibini tebrik eder.”* Ahlaklı davranmanın aynı zamanda insan olmanın gereği olduğu, bunun da inancın gereği olduğu görülmüştür. **A7:** *“Bir şey yapmak veya söylemek istediğimizde, Allah'ın bizi duyduğunu düşünmek, sabretmek ve sonucunu O'na bırakmak gerekir. Bu düşünce felsefesine sahip bir insan yaptığı işte hile yapabilir mi? Hiçbir yararı olmayacağını bile bile insan kalmanın çok önemli ve değerli olduğunu bilen insan hile yapamaz. Merhamet sahibi bir insan başkasının hak edeceği şeyi hile ile elinden almayı, kul hakkına girmeyi düşünemez. Doğruluk ve dürüstlük temiz fitratın gereğidir. Eğrilik, aldatma ve kandırmaca ise karakter bozukluğudur”* Bu şekilde davranmak dini bir boyut olduğu gibi ahlaki değerlerin de bir yansımasıdır. **A1:** *Hile yaparak kazandığımda oyuncularına anlattığım bütün ahlaki değerlerle çelişmiş olurum.* Ahlaklı davranan bir antrenör, adaletli, hakkını teslim eden ve yakışanı yapandır. **A7:** *“Hak ederek kazanmak değerlidir. Başkasının hakkını teslim etmek anlamlıdır. Kişi kendine yakışanı yapar ve yaptıklarından kendi sorumludur. Hiçbir yararı olmayacağını bile bile insan kalmanın çok önemli ve değerli olduğunu bilen insan hile yapamaz.”* **A4:** *“Rakip oyuncularla tahrik edici bir pozisyona girmek bir insana yakışmaz, yakışanı yapmak gerekir.”* Her ne olursa olsun doğru işi yapmalı ve sonucuna rıza gösterilmelidir. **A7:** *“Bir iş yaparken Allah'ın bize baktığını ve bizi gördüğünü düşünmek ve insanlardan hiçbir şey beklemeden hakkın olana rıza göstermek gerekir.”* Böylece kişi doğru işler yaptıkça vicdanı da rahat edecektir. **A3:** *“Çünkü başarıda vicdan rahatlığı ararım, başkalarının fark edip fark etmemesiyle ilgilenmem.”* Olumsuz olabilecek durumlardan ise ders çıkarılmalıdır. **A7:** *“Benim gerek futbol, gerekse sosyal yaşamımda her insanda olduğu gibi hatalarım eksikliklerim de çok oldu. Bunlardan ders çıkartarak yol almasını becerme adına büyük gayretler verdiğim kanısındayım.”*

Şekil 1: İnsani Özellikler Teması, Kategorileri ve Kodları

Yaşam Özellikleri Teması

Yaşamın özellikleri teması, mücadele ve kazanma hırsları kategorilerinde 6 farklı kod tanımlanmıştır. İnsan yaşamı mücadele ve oyundan ibarettir. **A7:** “İnsan yaşamı bir mücadeledir ve kazanmak esastır. Ancak burada kazanmak adına her yol mubahtır anlayışına asla yer olmamalıdır. Farklı şekilde izah edecek olursam insan yaşamı, oyundan ibarettir. Oyun içerisinde herkes kendi rolünü oynamaktadır. Bu oyunun içinde insan psikolojisi ve iradesi önemli bir etkindir.” Bu mücadele içerisinde insan emek, çaba ve çalışma içerisine girerek kazanma mücadelesi sergiler. Fakat verilen rağmen kazanma yerine kaybetme ile karşı karşıya kalır. Bu durumda yaşam onun için, öğrenme kaynağı olur. **A2:** “Kazanmayı da kaybetmeyi de öğrenmek ve kabul etmek gerekir.” **A7:** “Yaşamda kaybetmeye başladığımız an öğrenmeye başladığımız anı yaşamaya başlarız.” Onurlu insanlar toplum hafızasında her daim kalıcı olacaktır. **A7:** “Hiçbir başarı yoktur ki insan onurundan şerefinden üstün olsun. Kazanmak adına tüm etik ve ahlaki değerleri ezip geçenler belli dönemlerde başarılı gözükebilirler ancak saygı değer asla olamazlar. Belki maddi çok şey kazanabilir, hedeflerine ulaşabilirler ancak toplum hafızasında kaybetmeye mahkûmdurlar.” Başarısızlık ölçütü kaybetmek değil, kazanmak için çalışmaktan vazgeçmektedir. **A5:** “Kaybetmek önemli değil, vazgeçmek başarısızlıktır.” Ne olursa olsun kazanmayı mubah görenler ise yalnız kalmaya mahkûmdur. **A7:** “Kazanmak adına her yolu denemek etrafındakileri harcayarak yol almak demektir. Bu anlayış içinde olanların elde edeceği şey kazanmak değil yalnızlıktır.” Yaşam içerisinde dik durmayan onursuz yaşayan insanlara da tanıklık edilmektedir. **A7:** “Parayı kazanmak için sarf edilen emeğe, nice ahlaksızlıkların karıştığına tanıklık ettim. Kirli emellere, daha kirli bir elin kölesi olanları ve bunlara saygı duyan alkışlayanları tanıdım. Tüm hırs ve gözü dönmüşlükleri sadece bir yerde bulunabilmek, para kazanmak içindi.”

Şekil 2: Yaşam Özellikleri Teması, Kategorileri ve Kodları

Mesleki Özellikler Teması

Mesleki özellikler teması, eğitici-öğretici ve mesleki kişilik kategorilerinde 13 farklı kod üretilmiştir. Antrenörün en temel görevi futbolcuları müsabakaya hazırlamak ve öğretici rolünü üstlenmektir. **A1:** “Kazanmayı farklı bir şekilde aşılamaaya çalıştığım oyuncu gruplarına sahibim. Önceliğimiz kendi karakterimizi onlara yansıtmaktır. Kazandığımız bir maçta yaptığımız yanlışları ya da kaybettiğimiz bir maçta yaptığımız doğruları anlatarak kazanım doğrusunu farklı yönler çekiyorum. Kazanmak küçük yaş grupları için önemli olsa da kaybettiğimiz maçtan sonra onlara yaptıkları doğru işleri anlattığımızda kaybederken elde edilen kazanımlarla mutlu olduklarını görebiliyoruz.” Antrenörler davranışlarıyla rol modeldir. **A2:** “Teknik adam iyi davranışlarıyla örnek olmalı ve yol göstermelidir.” Antrenör, sporcuları yanlış işlere yöneldiğinde uyarır. **A6:** “Sporcular hile yoluna başvurursa onları yapmamaları yönünde uyarırım.” Rakibin kişilik haklarına saygı gösterilmelidir. **A6:** “Rakibin gururuna ve kişilik haklarına saygılı olunmalıdır.” Takımı her yönüyle bir müsabakaya hazır hale getirir. **A7:** “Antrenörler futbolcularını analiz ederek onları sadece fiziksel, teknik, taktik olarak geliştirmezler. Antrenörler futbolcularını mental olarak ta hazırlamak adına önemli bir zaman harcamaktadır.” Antrenörler güçlü iradeye sahip olmalıdır. **A7:** “Teknik adamlık kariyerim içerisinde özellikle profesyonel liglerde çok olaya tanık oldum. Çok kez şike ve komisyon gibi çirkin tekliflerle karşılaştım ve bu teklifler bir anda benim maddi anlamda hayatımda elde edemeyeceğim kadar büyüklükte olmasına rağmen hiç tereddüt göstermeden reddetme iradesi gösterdim.” Antrenör spor çevresi için farklı rolleri üstlenmektedir. **A7:** “Hile ile kazanmayı hedefleyen bir antrenör, futbolcularına örnek, camiasına lider olabilir mi? Güvenilir olmayı başaramamış bir insan yaptığı iş ne olursa olsun asla kalıcı başarılar yaşayamaz ve mesleğinde kalıcı olamaz.” Etik kurallara uyan antrenörün saygınlık derecesi artacaktır. **A7:** “Burada oyunun yazılı kurallarına bağlı kalmak esas olmalıdır ve yapabildiğimiz ölçüde yazılı olmayan etik kurallara da bağlı kalabilmek bizi daha saygın kılacağını düşünmekten öte bu anlayışı özümsemek gerekir.” Antrenörlükte en önemli kazanç, insanların yaşamlarına dokunarak onlara gelecek hazırlamaktır. **A7:** “Futbolcu ve teknik adamlık kariyerimde hemen hemen her duyguyu yaşadım. Çok önemli yerlere gelememiş, önemli paralar kazanamamış olsam da.! Yaşamına dokunarak gelecek sunduğum çok insan var.”

Şekil 3: Mesleki Özellikleri Teması, Kategorileri ve Kodları

Sporun Özellikleri Teması

Sporun özellikleri temasında, futbol ve kazanmak kategorileri oluşturulmuştur. Futbol kategorisinde 4 farklı kod üretilmiştir. Sporun doğası gereği kazanma ve kaybetme olağandır. **A3:** “Sporun doğasında kazanmak da kaybetmek de var.” Futbol içerisinde işin doğası gereği tahrik

unsurlarının olduğu görülmüştür. **A7:** “Bizlerde futbolun cazibesine kendimizi kaptırarak elbette oyun kuralları içinde kalarak rakibi bozmayı ve hata yapmasını bekleriz ve isteriz. Futbolu çirkinleştirmedeğiniz, rakip futbolcunun sağlığını tehdit etmediğiniz, zarar vermediğiniz sürece futbolun içinde oyununuz içindeki eylem ve söylemlerle tahrik etmek işin doğası gereği vardır.” Futbolu güzelleştiren hataların bol yaşanması ve buna karşı geliştirilen hamlelerdir. **A7:** “Futbol bir hata oyunudur ve bu oyunda az hata yapan taraf kazanır. Futbolu güzelleştiren ve heyecanlı kılan hataların bol yaşanması ve buna karşı konulan hamle ve reaksiyonlardır.” Futbol ekonomik unsurları da içeren büyük bir sistemdir. **A7:** “Profesyonel futbol içerisinde yol almanın en büyük araçlarından biri menajerlerle çalışmaktır. Böyle bir sistemin içerisinde yer almak demek kazan-kazan anlayışına katılman demektir. Bu durum benim ilkesel çizgime, ahlak anlayışına uymadığı için hiç menajerim olmadı. Profesyonellik yerine amatör liglerde kalmayı tercih ettim.”

Kazanmak kategorisinde 10 farklı kod üretilmiştir. Hak ederek kazanılan başarılar daha değerli ve kalıcıdır. **A6:** “Hak ederek kazanmak her zaman tercihimdir. Hak edilmeden kazanılmış başarının devamlılığı olmaz.” Hedefe ulaşmak için emek verilerek çalışılması gerekir. **A7:** “Futbol organizasyonu içerisinde harcanan her emek bir amaç içindir. Bu amaç içinde maçı kazanmak, sezonu başarılı tamamlamak ve lig öncesi hedefine ulaşmak varsa elbet futbol organizasyonu içinde bulunan her şartlar kurallar içerisinde değerlendirilir.” Takımın maçları kazanması için planlamanın iyi yapılması gerekir. **A7:** “Sahanın konumu ve zemini, rakibimin durumu, kendi artı ve eksileriniz gibi çok daha farklı etkenler tek tek değerlendirilerek yapılan hazırlıklar içinde bir plan ve strateji belirlenmeli, kendi futbolcunuzu fiziksel, taktiksel ve psikolojik olarak hazırlamak elzemdir.” Sporcular psikolojik olarak da müsabakaya hazır olmalıdır. **A7:** “Antrenörler futbolcularını mental olarak da hazırlamak adına önemli bir zaman harcamaktadır.” Müsabakaları daha az hata yaparak ve rakibin oyununu bozarak kazanılmaktadır. **A7:** “Futbol bir hata oyunudur ve bu oyunda az hata yapan taraf kazanır. Elbette her maçın analizinde rakip futbolcuların özellikleri önemli bir yer tutar.” **A3:** “Rakibin düzenini bozmak sporun doğasında olan bir şey. Tabi ki rakibin düzenini bozmak isterim. Rakibin oyun planını ve stratejisini çözüp bunu bozmaya çalışmak sporun doğasında var.” Oyun dışı farklı stratejiler geliştirilerek kazanma yoluna gidildiği de görülmektedir. Oyun temposunu düşürmek bunların başında gelmektedir. **A1:** “Saha içinde yavaş hareketler yapılmasını sağlarım, oyuncu değişiklikleri ile temponun düşmesine yardımcı olmaya çalışırım.” Oyun içerisinde antrenörler rakip oyunculara kart gördürmeyi de hedeflemektedirler. **A4:** “Rakibi sinirlendirip kart gördürerek kazanmayı amaçlayabiliyorlar.” Bazı kulüp yöneticileri kazanmak adına kaçak oyuncu oynatma girişiminde bulunmaktadır. **A1:** “Antrenörlük hayatımın da kaçak oyuncu oynatanlar oldu, hakkımız yendi itirazlar ettik bazen kazandık.” Müsabaka sonucunda skor olarak kaybetmenin, tecrübe kazanımı olarak olumlu bir boyutu da vardır. **A2:** “Sporda veya hayatta insan başarılı olmak adına çalışır ancak onu büyüten ve geliştiren, yapamadıkları/yapmaya çalıştıklarıdır. Bundan edinilen tecrübe değerlidir.” Yazılı olmayan kurallara uyma ve ahlaki ölçülerde oyun sonucunda skor olarak kazanmanın yanında fair play ödülü de kazanılabilir. **A7:** “Beni fair play ödülüne götüren süreç içinde; ailem, ilkokul öğretmenim ve futbola başladığım dönemde karşılaştığım ilk antrenörümün benim kişiliğimin oluşmasındaki katkılarıdır diye düşünüyorum. Elbette dünyada fair play büyük ödülünü alan ilk Türk olmamın bana yüklediği misyonunda yaşam felsefeme büyük katkıları oldu.”

Şekil 4: Sporun Özellikleri Teması, Kategorileri ve Kodları

Tartışma ve Sonuç

Amatör futbol takımlarında görev alan antrenörlerin, ahlaki karar alma tutumları sahip olduğu karakter ve inancından etkilenmektedir. Karakter bizi diğer insanlardan farklı kılan özel niteliklerdir (Cevizci, 2003). Bu özel niteliklerin toplumun beklentisi yönünde yönetilmesi toplum huzurunu koruyacaktır. Bu yüzden insanlar her koşulda adil davranmalı, hatalardan ders çıkarmalı, yapacağı işin sonucunu kabullenme iradesi gösterebilmeli ve bunu inancı gereği yapmalıdır. Bu ahlaki değerlere, spor ortamında yer alan her birey erişerek karakter gelişimlerini tamamlayabilir (Bredemeier & Shields, 2006). Spor içerisinde yer alanların dürüst, adil ve merhamet sahibi olduğu bilinmekte iken buna karşın olumsuz görüşlerin olduğu da bilinmektedir (İmamlı & Ünver, 2018). Çocukluktan yetişkinliğe kadar din ve değerler eğitimi alan bireyler inançları doğrultusunda hareket etmektedir (Gülcan, 2015). Bu eğitime rağmen küçük yaş gruplarından itibaren inanç değeri istenilen düzeyde kabul görmemiştir (Tay vd., 2013). İnanç, insanları eylemlere olumlu veya olumsuz olarak yönlendiren en temel olgudur. Tüm insanlık için ortak inanç oluşturulması toplum nazarında ahlaki olana ulaşılmasını sağlayacaktır (Sönmez, 2007). Ailede, okulda ve spor ortamında inanç eğitimi alan bireylerin karakter gelişimleri toplumun kabul edeceği nitelikte gerçekleşecektir. Karakteri olgunlaşmış bireylerin tutumları ve eylemleri ahlaki olabilecektir.

Antrenörlerin ahlaki karar alma tutumları mücadele içerisinde geçen yaşamlarından etkilenmektedir. Birçok başarısız girişim sonucu, öğrenme meydana gelmekte ve gerçek başarısızlık vazgeçmek olarak nitelendirilmektedir. Fakat tüm bunlara rağmen, insanlar kazanma hırsıyla yalnız kalabilmeyi bile göze alabilmektedirler. İnsan doğumundan ölümüne kadar yaşam mücadelesi vererek kazanmak için çaba göstermektedir. Bireyler, bilgi, deneyim ve teknolojiye faydalananarak yaşam kalitesini önemli ölçüde artırmıştır (Akın, 2013). Deneyim olgusuyla bireyler geçmişte ki hatalarını fark etmiş, yeni öğrenmelerin meydana gelmesi için farklı yolları deneme girişiminde bulunmuşlardır. Bireylerin yaş ve eğitim düzeyi arttıkça yaşam mücadelesi içerisinde çevresinden baskı görmeye başlamıştır. Baskılar stres etkisi yaratarak bireylerin, olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olmuştur (Gümüştekin & Gültekin, 2015). Takım sporlarının etki alanının geniş olduğu bilinmektedir. Takım sporuyla uğraşanlar kazanma hırsına yenilip ahlaki olmayan davranışlar içerisinde olabilirler (Lee vd., 2007). Bireylere yaşam mücadelesi içerisinde psikolojik

baskı uygulanmadığında, başarısız girişimler öğrenme fırsatı sunmaktadır. Bireyler kazanma arzusuyla birlikte çevresinden de baskı gördüğünde insani değerleri kaybedilmektedir.

Antrenörler müsabakaların kazanılması için sporcularına eğitim veren kişidir. Sporcularına yol gösteren, müsabakaya hazırlayan, kaybetmenin değerini hissettiren ve onların yaşamına dokunan kişidir. Bunları yaparken mesleki kişiliğini koruyup etik davranılmalıdır. Antrenör, sporcusunu antrene eden (Certel vd., 2018), müsabakaya hazırlayan (Tuncel & Büyüköztürk, 2009), her konuda sporcularına destek (Charman vd., 2001; Amorose ve Anderson-Butcher, 2015) ve sporcularına örnek olan kişidir (Sivrikaya & Sivrikaya, 2020). Sporcularda antrenörlerinin bu niteliklere sahip olmasını istemektedir (Eskiyecek vd., 2015). Özel bir ihtisas alanı olan antrenörlüğün amacı, sportif performansı geliştirmektir. Hedefinde insan yetiştirilmesi olduğundan dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar, mesleki etik kavramı ile açıklanmaktadır. Kalıcı başarıların var olmasında etik davranmanın rolü büyüktür. Antrenörler tüm baskı ve zorlamalara rağmen mesleki etiğe uymaya çalışmaktadırlar (Certel vd., 2018; Tuncel & Büyüköztürk, 2009). Mesleki etiğe uymayan antrenörler de spor camiası içerisinde olabilmektedir (Çeyiz, 2007).

Futbol yapısı gereği amatör-profesyonel olarak sınıflandırılan, kendine has kuralları olan, neticesinde kazanma-kaybetme olgularını içeren ve en az hatayı yaparak kazanma amacı güdülen bir oyundur. Oyun içerisinde yapılan eylemlerle müsabaka kazanılmaya çalışılır. Antrenörler haklı kazanma eğiliminde olup fair play çerçevesinde mücadele etme istekliliği göstermektedirler. Bunun için oyun stratejileri geliştirip ahlaki olmayan durumlar yaşanmadan oyunu kazanmaktadırlar. Ayrıca antrenörler bunların dışında, spor müsabakalarında rakibin kışkırtılarak psikolojisinin bozulduğu, oyunun temposunun düşürüldüğü ve kaçak oyuncu oynatılması gibi ahlaki olmayan durumlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Antrenörün sağladığı ahlaki iklim, sporcuları etkisi altına almaktadır (Sarı & Deryahanoglu, 2019). Antrenörlerin sporcularını desteklemesi, ahlaki yönden olumlu kazanım elde edilmesini sağlamaktadır (Sarı, 2019; Sarı & Köleli, 2020). Antrenörler ve sporcular kuralların izin verdiği ölçüde mücadele etmelidirler (Kosiewicz, 2014). Çünkü oyun içerisinde, hakemi aldatmak, faulle oyuncuyu durdurmak gibi davranışlar hiç şüphesiz ahlaki değildir (Reddiford, 1998). Sporcular, amatör ruhuyla mücadele etmeyi sevdiğinden yakalanmadığı takdirde kuralları ihlal etme eğilimi gösterebilmektedirler (Lumpkin et al., 2003). Bireylerin mücadele ve aşırı kazanma isteği, tüm kuralları yok sayarak saldırganca davranışlar sergilemesine sebep olmaktadır (Tanrıverdi, 2012; Buising, 2016). Antrenörler kazanmaya yönelik hedefler oluşturduğunda futbolcuların, saldırganlık ve öfke gibi ahlaki olmayan davranışlarında artış meydana gelmiştir (Ommundsen vd., 2003; Palou vd., 2013; Güvendi & Türksoy Işım, 2019; Güvendi & Keskin, 2020). Futbolcular, maç içerisinde kazanmaya yönelik yapılan ahlak dışı davranışları normal kabul etmektedir (Guivernau & Duda, 2002; Yıldırım, 2005). Günümüz futbolunda, iddia, şike, bahis ve spor yöneticilerin yolsuzluklara karışması gibi ahlaki olmayan durumlar neticesinde sporcular kazanmak adına ahlak dışı davranışlara yönlendirilebilmektedirler (Proios vd., 2013; Şeker & Uslu, 2020). Antrenörler, sporcuların hakeme yakalanmadan rakibi kışkırtmasını ve olası zayıflıklardan yararlanmalarını istemişlerdir (Coulomb-Cabagno & Rascle, 2006; Ponseti vd., 2012). Bu tür davranışlar rekabetin yoğun yaşandığı futbolda bariz olarak karşımıza çıkmaktadır (Atalay, 2016). Futbol sahalarında yaşanan ahlaki olmayan durumlara o kadar aşına olduk ki, gole giden rakip oyuncuyu faulle durdurmamayan bir oyuncuya, takım arkadaşları ve antrenörleri en ağır şekilde eleştiri getirmektedir (Gürpınar, 2014; Karagün & Çağlayan, 2014). Spor ortamında, sakatlanan rakibe yardım edilmesi ve beklenen performansı gösteremeyen takım arkadaşına destek olunması gerekir. Oyun kurallarına ve hakem kararlarına uyan sporcuların, müsabaka içerisinde rakibe saygı duyulan (Şebin vd., 2010) spor ortamlarına erişmek çok da zor değildir.

Araştırmada sonuç olarak, “insani özellikler”, “yaşam özellikleri”, “mesleki özellikler” ve “sporum özellikleri” olarak 4 tema belirlenmiştir. Futbol antrenörlerinin, ahlaki karar almasında

kişilik özellikleri ve inançları etkin olmaktadır. Antrenörlerin, mücadele içerisinde geçen yaşamları öğrenme için fırsat oluşturmıştır. Yaşam mücadelesi sürecinde insanlar kazanma hırsına kapılıp yalnız da kalabilmektedir. Bu süreçte antrenör; iradeli, rakibe saygılı, model ve lider olarak saygınlığını artırabilir. Antrenörlerin kazanmış olduğu saygınlıkla birlikte daha kalıcı başarıları olabilir. Antrenörlerin sporculara yönelik en büyük kazançları, kaybetmenin değerinin hissettirerek, sporcuların yaşamlarına dokunmaktadır. Futbol içerisinde kazanmak adına kaçak oyuncu oynatma, rakibi tahrik ederek kart gördürme ve oyunun temposunu düşürme gibi durumların yaşandığı bilinmektedir. Antrenörler ise kaybetmek pahasına haklı kazanmayı istemektedirler. Bu sonuçlar doğrultusunda; antrenörlerin yetiştirilme sürecinde performans odaklı yaklaşımın yanında insani yaklaşımların gözetilmesi, antrenörlük sürecinde uzmanlardan profesyonel destek alınarak amatör spor ruhunun korunması ve tüm sosyal platformlar üzerinde antrenörlerin insani-mesleki özelliklerinin vurgulanması önerilebilir.

Kaynakça

- Akandere, M., Baştuğ, G. & Güler, E. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bsd/issue/53581/713988>
- Akın, G. (2013). Yaşam kalitesinin artırılmasında antropometrinin önemi. *Antropoloji*, (26), 1-18. https://doi.org/10.1501/antro_0000000103
- Altın, M. & Özşarı, A. (2017). Sporcu eğitim merkezlerinde yatılı olarak eğitim gören sporcuların ahlaki karar alma tutumları. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(1), 133-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcss/issue/30960/337225>
- Amorose, A.J. & Anderson-Butcher D. (2015). Exploring the independent and interactive effects of autonomy-supportive and controlling coaching behaviors on adolescent athletes' motivation for sport. *Sport, Exercise and Performance Psychology*, 4(3), 206-218. <https://doi.org/10.1037/spy0000038>
- Atalay, A. (2016). Türkiye'de üniversitelerde eğitim gören öğrenci-sporcuların ahlaki karar alma tutumları. *The Journal of Academic Social Sciences* 31(4), 53-66. <https://doi.org/10.16992/ASOS.1331>
- Bredemeier, B. L. & Shields, D. L. (2006). Sports and character development, *Journal of Physical Activity and Health*, 3(2), 255-256. <https://doi.org/10.1123/jpah.3.2.255>
- Busing, K. (2016). A comparative analysis of moral authority measures between division III college athletes and non-athletes. *J Athl Enhanc* 5(3) 1-4. <https://doi.org/10.4172/2324-9080.1000230>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. 28. Baskı. Pegem Akademi.
- Certel, Z., Alkış, A. & Gürpınar, B. (2018). Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin antrenör ve sporcu gözüyle değerlendirilmesi. *Mediterranea Journal Of Humanities*, 8(2), 223-231. <https://doi.org/10.13114 / MJH.2018.418>
- Cevizci, A. (2003). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Charman, R., Drotter, S. & Noel, J. (2001). *The leadership pipeline*. Jossey-Bass Publishing Company.

- Coulomb-Cabagno, G. & Rascle, O. (2006). Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level, and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(8), 1980-2000. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00090.x>
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. 4. Baskı. (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çeyiz, S. (2007). *Adana ilinde futbol antrenörlüğü yapan bireylerin liderlik tarzlarının belirlenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dikmen F (2014). Ahlak, değerler ve eğitimi. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 167-174. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuifd/issue/3454/47081>
- Eskiyecek, C. G. Bayazıt, B. & Sarı, İ. (2015) The investigation in terms of age gender and sports of coach leadership behaviours preferred in athletes (the sample of Diyarbakır). *International Refereed Academic Journal of Sports, Health and Medical Sciences*. 5(15), 27-42.
- Furley, P., Bertrams, A., Englert, C. & Delphia, A. (2013). Ego depletion, attentional control, and decision making in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 14, 900-904. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2013.08.006>
- Guivernau, M. & Duda, J. L. (2002). Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer player. *Journal of Moral Education*, 31(1), 67-85. <https://doi.org/10.1080/03057240120111445>
- Gülcan, N. Y. (2015). Discussing the importance of teaching ethics in education. *Social and Behavioral Science*, 174, 2622-2625. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.942>
- Gümüştekin, G. & Gültekin, F. (2015). Stres kaynaklarının kariyer yönetimine etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (23). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4765/65489>
- Gürpınar, B. (2014). Sporcu ortaokul ve lise öğrencilerinin spora ait değişkenler açısından ahlaki karar alma tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 413-424. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.3645>
- Güvendi, B. & Keskin, B. (2020). Sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına göre saldırganlık ve öfke davranışlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 134-145. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.718565>
- Güvendi, B. & Türksöy Işım, A. (2019). Moral disengagement level of team athletes depending on unethical behaviors they perceived from their coaches. *Journal of Education and Learning*, 8(4), 83-92. <https://doi.org/10.5539/jel.v8n4p83>
- İmamalı, H. & Ünver, G. (2018). Spor karakterinin demografik nitelikler açısından incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 36-49. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbid/issue/40817/470382>
- Karagün, E. & Çağlayan, Ç. (2014). Sporcuların şiddete maruz kalma durumları ile öfke düzeylerinin değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 113-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kosbed/issue/25691/271133>
- Kavussanu, M. (2008). Moral behaviour in sport: A critical review of the literature. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 124-138. <https://doi.org/10.1080/17509840802277417>

- Kohlberg, L. (1964). Development of moral character and moral ideology. *Review of child development research*, 1, 381-431.
- Kosiewicz, J. (2014). Sport beyond moral good and evil. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 62(1), 22-30. <https://doi.org/10.2478/pcssr-2014-0009>
- Kuter, F. Ö. & Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 3(6), 75-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/210603>
- Lee, M. J., Whitehead, J. & Ntoumanis, N. (2007). Development of the attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire (AMDYSQ). *Psychology of Sport and Exercise*, 8(3), 369-392. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2006.12.002>
- Lucidi, F., Zelli, A., Mallia, L., Nicolais, G., Lazuras, L. & Hagger, M. (2017). Moral attitudes predict cheating and gamesmanship behaviours among competitive tennis players. *Frontiers in Psychology*, 8 (571), 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00571>
- Lumpkin, A., Stoll, S. K. & Beller, J. M. (2003). *Sport ethics: Applications for fair play*. 3rd ed. McGraw-Hill.
- Mavi, S. & Tuncel, S. (2012). Sporcuların 'sporda hoşgörü' kavramına ilişkin algıları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(4), 125-129. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000229
- Maxwell, J. A. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review*, 62(3), 279-301. <https://doi.org/10.17763/haer.62.3.8323320856251826>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. 2 Baskı (Çeviri Editörleri: Sadegül Akbaba Altun, Ali Ersoy). Pegem Akademi.
- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N. & Treasure, D. (2003). Perceived motivational climate in male youth soccer: relations to social-moral functioning, sportspersonship and team norm perceptions. *Psychology of Sport and Exercise*, 4(4), 397-413. [https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(02\)00038-9](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(02)00038-9)
- Palou, P., Ponseti, F. J., Cruz, J., Vidal, J., Cantallops, J., Borràs, P. A. & Garcia-Mas, A. (2013). Acceptance of gamesmanship and cheating in young competitive athletes in relation to the motivational climate generated by parents and coaches. *Perceptual and Motor Skills*, 117(1), 290-303. <https://doi.org/10.2466/10.30.PMS.117x14z9>
- Ponseti, F. J., Palou, P., Borràs, P. A., Vidal, J., Cantallops, J., Ortega, F., Boixados, M., Sousa, C., Garcia-Calvo, T. & Garcia-Mas, A. (2012). El Cuestionario de Disposición al Engaño en el Deporte (CDED): su aplicación a jóvenes deportistas. *Revista de Psicología del Deporte*, 21(1), 75-80. <https://www.redalyc.org/pdf/2351/235124455010.pdf>
- Proios, M., Athanailidis, I., Proios, M. & Mavrovouniotis, F. (2013). Management of ethical problems in sport within the justice framework. *International Journal of Sport Management, Recreation & Tourism*, 11, 42-62. <https://doi.org/10.5199/ijsmart-1791-874X-11c>
- Reddiford, G. (1998). *Cheating and self-deception in sport*. In M. J. McNamee, & S. J. Parry (Eds.), *Ethics and sport* (pp. 225-239). E and F.N. Spon.
- Sarı, İ. (2019). Antrenörden algılanan özerklik desteği ve sporcuların özerk güdülenmesi arasındaki ilişki: Bir meta-analiz çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 110-125. <https://doi.org/10.33689/spormetre.455760>

- Sarı, İ. & Deryahanoğlu, G. (2019). Sporcularda ahlaktan uzaklaşmanın güdüsel iklim ve sporcuların önem verdikleri özellikler ile ilişkisi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17 (4), 91-104. <https://doi.org/10.33689/spormetre.536451>
- Sarı, İ. & Köleli, N. (2020). Antrenör kaynaklı destekleyici ve kısıtlayıcı güdüsel iklimin sporcuların tükenmişlik ve ahlaki karar alma tutumları ile ilişkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 31(2), 69-82. <https://doi.org/10.17644/sbd.537450>
- Shields, D. & Bredemeier, B. (2001). Moral development and behavior in sport. In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology* (2nd ed., pp. 585-603). Wiley & Sons.
- Sivrikaya, M. & Sivrikaya, A. (2020). Gelişim ligi futbolcularının ahlaki karar alma tutumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 26-45. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubesyo/issue/56772/706114>
- Sönmez, B. (2007). İnanç, değer ve şiddet. *Kocaeli Üniversitesi Uluslararası Felsefe*. <https://scholar.google.com.tr/scholar?oi=bibs&hl=tr&cluster=3340555432916805655>
- Şebin, K., Tozoğlu, E., Yılmaz, S., Demirel, N. & Bostancı, Ö. (2010). Spor yapan üniversite öğrencilerinin fair play'e ilişkin görüşleri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunibesyo/issue/28857/308717>
- Şeker, İ. & Uslu, T. (2020). Spor yapan ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri, saldırganlık ve spor ahlaki düzeylerinin incelenmesi: Harran üniversitesi örneği. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(2), 172-189. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/seder/issue/54136/740226>
- Tanrıverdi, H. (2012). Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 1071-1093. https://doi.org/10.9761/JASSS_361
- Tay, B., Durmaz, F. & Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimi ile ilişkili görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/en/pub/issue/6733/90512>
- Tuncel, S. & Büyüköztürk, Ş. (2009). Antrenörlerin mesleki etik ilkeleri nelerdir? nasıl ölçülür? ölçek geliştirme: Ölçeğin geçerlik ve güvenirliği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (4), 159-168. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000166
- Weiss, M. R. & Bredemeier, B. J. L. (1990). Moral development in sport. *Exercise and sport sciences reviews*, 18(1), 331-378. <https://doi.org/10.1249/00003677-199001000-00015>
- Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 3-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gbesbd/issue/27983/304948>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11. Baskı. Seçkin Yayıncılık.